

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres ref.:
Vår ref.: 2012/2195 ASS032/008
Dato: 14.09.2012

Høringsuttalelse – NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling

Det vises til departementets invitasjon til å avgi høringsuttalelse om utredningen. Denne uttalelsen er utarbeidet av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU), som er fakultetets fagsenter for barnevern og barn- og unges psykiske helse. Vi vil innledningsvis berømme utvalget for det grundige arbeidet som er lagt ned i utredningen.

I sin utredning om det biologiske prinsipp favner utvalget over flere fagfelt og foreslår endring av praksis, lovbestemmelser samt innretning av fremtidig forskningsvirksomhet på mange områder. For noen av disse endringene er det bred faglig enighet i vårt fagmiljø, mens det eksisterer sprikende oppfatninger vedrørende andre. Vi har valgt å inkludere ulike synspunktene, både støtte til utredningens forslag så vel som noen kritiske kommentarer. Barnevern er et område som er tverrfaglig, og forskningsfeltet er også flerfaglig. Det er i lys av dette ikke unaturlig at et flerfaglig forskningsmiljø har ulike synspunkt når et sentralt prinsipp i fagfeltet er oppe til vurdering. Vår oppgave som et samlet fagmiljø er å ta med alle momentene for å bidra til en bred diskusjon om det biologiske prinsippets betydning i barnevernet.

Utvalgets arbeid og forslag kommenteres i det følgende.

Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp

Det er en sterk sammenheng mellom barns omsorgssituasjon og deres psykiske helse og på denne bakgrunn mener vi utvalgets arbeid er et viktig steg i retning av et mer oppdatert kunnskapsgrunnlag for beslutninger om hva som er til barns beste. Noen fra fagmiljøet støtter utvalgets forslag om å gjøre det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp til det viktigste prinsipp i saker der det skal gjøres barnevernsfaglige vurderinger. I forlengelsen av dette støttes også utvalgets forslag til hvilke tre faktorer terskelen for omsorgsovertakelse skal vurderes i forhold til. Flere av utvalgets forslag for å operasjonalisere det nye prinsippet anses som svært viktige og vil spesielt peke på forslagene om:

- At barns samvær med foreldre skal være utviklingsfremmende for barnet
- At barn plassert i fosterhjem for oppvekst må ha en samværsordning som prioriterer barnets utvikling av tilknytning til sine nye omsorgsgivere
- At det innføres en skranke for endringssaker om samvær slik at foreldre må dokumentere endringer i faktiske forhold etter første endringssak
- At adopsjon skal vurderes etter en gitt tid avhengig av barnets alder
- At det innføres en skranke for tilbakeføring av barnet slik at tilknytning til fosterforeldre alltid skal vurderes når plasseringen overstiger to år.

Problematiseringer ved innføring av prinsipp for utviklingsfremmende tilknytning

Utvalget fremhevet at det er en sterk sammenheng mellom barns utvikling og deres omsorgssituasjon. Vurdering av tilknytning mellom barnet og foreldre er en av faktorene som det

bør tas hensyn til når barnet ikke kan bo hjemme og samvær mellom barn og foreldre fastsettes. Det er likevel grunn til å problematisere det å innføre tilknytning som et sentralt prinsipp i *objektive* vurderinger av barnets beste da det ikke finnes klare kriterier for dette. Vurderinger av kvaliteten på tilknytningen mellom foreldre og barn har flere metodiske svakheter enten man studerer tilknytning generelt eller i forhold til tilknytningsforstyrrelser. Det er også innvendt fra noen av fagfolkene at de mest anerkjente metodene for å kartlegge tilknytning er vitenskapelig utviklede prosedyrer for forskning på store eller relativt store grupper av individer og at disse ikke uten videre er egnet i kliniske prosedyrer i forhold til enkeltindivider. I forlengelsen av dette fremheves en bekymring for at sakkyndiges rolle i slike vurderinger vil komme til å bli tillagt uforholdsmessig stor vekt i avgjørelse av saker.

Momenter i forhold til forslag om vurdering av adopsjon

Vi støtter forslagene om vurdering av adopsjon og skranker for endringssaker om samvær og tilbakeføring. Eldre barn som er under omsorg, har selv dannet seg en oppfatning om samvær med foreldrene. I noen tilfeller ønsker ikke barn samvær fordi de *subjektivt* ikke føler noen tilknytning til foreldrene, fordi de er redd foreldrene eller fordi samvær på andre måter føles belastende. Et samlet fagmiljø støtter utvalgets vurdering av at barn i fosterhjem må få en samværsordning som prioriterer barnets utvikling og mener at det i tilfeller der barn ikke ønsker samvær må legges avgjørende vekt på dette.

Vi er videre enige i at det biologiske prinsippet i barnevernet i enkelte sammenhenger tillegges for stor vekt, men en del er uenig i at dette kan bøtes på med flere prinsipper eller et nytt hierarki av prinsipper hvor det "utviklings fremmende tilknytningsprinsipp" er overordnet. Til grunn for dette synspunktet ligger en forståelse av at barns behov for utviklingsstøtte og tilknytning allerede er dekket av prinsippet om barnets beste.

Evidensbaserte tiltak i barnevernet

Vi er opptatt av at dokumentert virksomme tiltak skal settes inn i forhold til barn, unge og deres familier. Det er viktig at barn i risiko identifiseres tidlig og at endrende tiltak settes inn i familier tidlig nok til reelt å endre foreldres omsorgsutøvelse på en slik måte at de kan beskytte barna selv. Noen i fagmiljøet er også positive til utvalgets forslag om at barneverntjenesten skal kunne pålegge familier flere hjelpetiltak til barnets beste. Evidensbaserte tiltak bør også implementeres i de kommunale barneverntjenester, ikke bare i det statlige barnevernet slik man nå erfarer. I saker der det offentlige overtar omsorgen for et eller flere barn bør også fosterforeldre få tilbud om dokumentert virksomme hjelpetiltak, enten de er endrende/behandlende i forhold til barnets utvikling eller kompensierende for å støtte barnets utvikling.

Vi støtter utvalgets synspunkt om at det må forskes mer på terskler for omsorgsovertakelser og effekten av ulike tiltak overfor barn og unge. Slik forskning er helt nødvendig for å få kunnskap om hvilke tiltak som kan sikre barn i Norge en bedre oppvekst.

Når det biologiske prinsipp tolkes som et overordnet og ufravikelig prinsipp kan dette få betydelig negative konsekvenser for barn som lever i omsorgssviktene familier. Dette gjelder særlig der hjelpetiltak benyttes i for stor utstrekning og over lang tid uten at omsorgssituasjonen forbedres tilstrekkelig. Vi anser derfor at det både er behov for mer primærforskning på barnevernstiltak og for at tilgjengelig forskning sammenstilles i kunnskapsdatabaser som for eksempel Ungsinn. Dersom slike databaser skal virke veiledende for barneverntjenestene i valg av endringstiltak bør tiltakene som beskrives der vurderes særskilt med tanke på egnethet og dokumentasjonsgrad for forskjellige selekterte grupper.

Behov for tverrfaglig og praksisnær forskning

Spørsmålet om når det er best for barn å bo med sine foreldre og når terskler for omsorgskvalitet er overskredet slik at barnet har bedre av å være under offentlig omsorg er svært sammensatt og må belyses gjennom tverrfaglig og praksisnær forskning. Det fordrer klinisk og kulturell kompetanse å oversette generell kunnskap til handling i konkrete tilfeller. Kulturell forståelse er en del av barnevernsarbeidet på alle nivåer, og bør stå sentralt når man vurderer betydningen av biologi, barns tilknytning og kvaliteter ved foreldres omsorg for det enkelte barn.

Vitenskapelig forankring av det biologiske prinsipp

Utvalget argumenterer med at det ikke finner vitenskapelig grunnlag for verken å avkrefte eller bekrefte betydningen av det biologiske prinsipp og viser til søk i nasjonale og internasjonale databaser og fagtidsskrifter. Noen av fagfolkene påpeker at søkene ikke er grundige nok til å kunne konkludere med at slik forskning ikke finnes. De er vurdert som mangelfulle med hensyn til søkestrenger og valg av databaser ved at det ikke er gjort søk i de viktigste databasene for publikasjoner innen medisinsk og psykologisk forskning.

En annen innvending mot denne konklusjonen er at det biologiske prinsipp i barnevernlovgivningen uansett ikke er vitenskapsbasert. Som beskrevet i utredningen har prinsippet ikke sin bakgrunn i forskning, men er basert på kulturelle sedvaner og normer. Det kan derfor stilles spørsmål ved om det er relevant å søke støtte i forskningsresultater for hvorvidt oppvekst hos biologiske foreldre er å foretrekke. Dette prinsippet har først og fremst sin legitimitet befestet i vår kultur.

Forslag om lovendringer

Vi er enige med utvalget at en sterkere identifisering av barnet som et rettssubjekt i barnevernloven kan bidra til å synliggjøre barnets interesser der disse ikke er sammenfallende med foreldrenes. Vi er positiv til endringer som kan bidra til at fokus i sterkere grad rettes mot barnets behov og ønsker. Hvilke konkrete konsekvenser en rettighetsfesting av barnevernloven vil ha for barnevernets arbeid er imidlertid ikke utredet i denne omgang. Det er derfor vanskelig å gi sin tilslutning til dette, annet enn på prinsipielt grunnlag.

Vi slutter oss til utvalget når de skriver at barnets rettslige stilling må styrkes. Dette er imidlertid ikke nødvendigvis ikke det samme som å omgjøre loven til en rettighetslov. Utsiktede og tilsiktede konsekvenser ved å endre barnevernloven til en rettighetslov er etter vårt syn ikke tilstrekkelig belyst i utredningen. Hva vil for eksempel barnevernloven som en rettighetslov bety for foreldre og andre familiemedlemmers rettigheter?

Utvalget foreslår at foreldre bør kunne pålegges hjelpetiltak som har til hensikt å forbedre omsorgsevnen. Utredningen beskriver ikke konkret hva slags type intervensjoner det kan være snakk om eller hvilken grad av dokumentasjon som er å finne i forskning som viser at dette kan assosieres med positive utfall. Det vises til at man gjennom å tvinge foreldre til å motta råd, veiledning og motivasjonstiltak kan fjerne motvilje mot å motta hjelp. Denne antagelsen burde vært nærmere begrunnet. Flere fagfolk i vårt miljø er bekymret for at en slik lovendring vil ha som konsekvens at hjelpetiltak i ennå større utstrekning vil anvendes for lenge med den konsekvens at det ikke gripes inn i rett tid når hjelpetiltak ikke fører frem. Bekymringen henger sammen med at en sterkere vektlegging av barnets beste opp i mot det biologiske prinsipp, innebære at når omsorgen for barnet ikke er god nok og der foreldre mangler den nødvendige innsikt eller motivasjon for å nyttiggjøre seg nødvendige hjelpetiltak så må hjelpetiltak ansees å være tilstrekkelig utprøvd.

Avslutning

Vår høring synliggjør at det er delte meninger i fagfeltet om betydningen av det biologiske prinsipp. Vi har valgt å løfte frem ulike synspunkt og vil med dette rette søkelyset på at utvalget har løftet frem

viktige diskusjoner om det biologiske prinsippets betydning i barnevernet. Dette er debatter som vi ønsker velkommen og vi ser frem til at dette vil videreutvikle barnevernet og bistå barnevernsarbeiderne i deres viktige og kompliserte arbeid.

Vennlig hilsen

Arnfinn Sundsfjord

Dekan

Merete Saus
Instituttleder RKBU